

echter ernaar te zullen informeeren. Hij voegde er bij, dat de vruchten van dit gras door inlanders gegeten worden. Deze mededeeling werd later van verschillende zijden bevestigd. Trouwens Tawikromo bleek heel wat van planten af te weten, welke kennis voor ons een groot gemak opleverde.

Weldra kwamen wij bij de solfataren, welke in JUNGHUHN'S tijd nog onder hoog geboomte lagen. Nu is, op een enkele straks te vermelden uitzondering na, al het oorspronkelijk bosch van het plateau geheel verdwenen.

Bij de solfataren de gewone plantengroei der kraters. Een paar varens, vooral *Pleopeltis Feei*, *Histiopteris incisa* en *Lomaria vestita*, voorts de op dergelijke terreinen slechts zelden ontbrekende boschbes (*Vaccinium varingifolium*) en een enkel exemplaar van de gewone, blauwbloemige aardorchidee van dorre vulkaantoppen, *Thelymitra javanica*. Van de solfataren voerde het pad om den zuidrand van den Pongan heen. Het bezoek aan den dubbelkrater van dezen voormaligen vulkaan stelden we tot later uit, we moesten eerst onze *Bromus* hebben. Hoe we daar ook naar snuffelden, dien morgen hadden we geen succes.

(Wordt vervolgd).

Fig. 12. *Galium subtrifidum*.

BATAVIASCHE CAUSERIEËN.

III

Wij zullen thans spreken over een duivensoort, die door vele vogelliefhebbers zoowel in kooien als in volières wordt gehouden.

Het is de Lachduif (*Columba risoria*), een duif, tot de Tortels behorende, en die ook wel Oostindische Tortel wordt genoemd. De Inlanders noemen haar hier Boeroeng Poeter of ook wel Poeter Bengala. De Lachduif is geen inheemsche vogel. Zij komt voor in Afrika, de landen om de Sahara woestijn, Klein-Azië, Voor- en Achter-Indië en China. Zij heeft zich op Java in gevangenschap zoo zeer vermenigvuldigd, dat men tegenwoordig geen vogelverkooper zonder deze lieve duifjes meer ziet.

Somwïlen treft men Lachduiven in vrijheid aan, doch deze moeten wij als losgeraakte vogels beschouwen.

Waarom wordt de Lachduif zoo veel in gevangenschap gehouden? In de eerste plaats omdat haar gezelligklinkend gekoer zoo goed past bij dat der andere tortels, zooals de Tekoekoer (*Turtur tigrinia*), de Deroeks (*Turtur bitorquatus*) en de Perkoetoets. Ten

tweede omdat de geringe moeite, die er aan verbonden is deze duif te houden, ruijschoots wordt beloond door haar groote vruchtbaarheid. Bovendien zijn de Lachduiven niet schuw en kan men ze wennen haar hok, evenals onze huisduiven, in en uit te vliegen.

In een ruime kooi, het behoeft niet eens een volière te zijn, kan men de Lachduif gemakkelijk tot broeden krijgen; als nest kan een sigarenkistje dienen. De jongen worden door de ouders uitstekend verzorgd; als ze groot genoeg zijn om zelf hun voer tot zich te nemen, gaan de ouden tot een nieuw broedsel over; soms zelfs eerder.

Doffer en duif zijn moeilijk van elkander te onderscheiden. Het mannetje is helderder van kleur en forscher gebouwd. Bovendien is bij het wijfje het voorhoofd hoog en de kop meer gewelfd dan bij het mannetje.

De hoofdkleur is geelbruin, op de bovendeelen met een rose-achtigen glans, aan de onderzijde wit. De snavel is zwart, de washuid aan den wortel van den snavel zwart en weinig ontwikkeld. De oogen zijn bruin met een roodbruinen ring; de oogrand is wit. De pooten zijn steenrood. De middelste staartpennen zijn in het midden zwart; de hals wordt van achter door een zwarten band versierd, welke band omzoomd is door een witten rand.

Zooals reeds gezegd is, onderscheidt de doffer zich door een meer heldere kleur, doch het koeren van het mannetje is nog het beste teeken voor het geslacht.

Een eigenaardigheid, die deze duiven bezitten, is de volgende.

Brengt men bij een doffer een ander exemplaar, hetzij een mannetje, hetzij een wijfje (het mag zelfs een andere duivensoort zijn), dan zet hij zich dadelijk in postuur, laat zijn lachend „kir-kir-kir” hooren, waaraan hij zijn naam van Lachduif dan ook te danken heeft, en begint te koeren, wat eenigszins op „koe-kerook, koe-kerook” gelijkt. Onder dit koeren blijft de Lachduif op de plaats staan en maakt bij elke koe-kerook een diepe buiging. Hoe eerder een doffer bij het voorhouden van een ander exemplaar tot koeren overgaat en hoe vuriger dit koeren is, hoe meer hij bij den liefhebber in waarde stijgt.

Evenzoo doet hij, als hij zijn wijfje het hof maakt. Hij draait zich echter niet in alle richtingen om en laat den staart ook niet uitgespreid langs den grond sleepen zooals onze huisduiven dit gewoon zijn, doch hij verandert slechts van plaats, als het duifje hem ontwijken wil en volgt haar dan onder het koeren. Dikwijls zit de doffer stil op zijn stokje te koeren en dan klinkt zijn geroep langgerekt en hoort men na elke koekeroek een naklank, die veel overeenkomt met een diepe ademhaling. De duif laat nu en dan ook haar koe-kerook hooren, doch lang niet zoo volmaakt en helder als de doffer.

Als het mannetje zijn eega op het nest lokt; hoort men zijn koekeroek slechts bij tusschenpoozen. Eerst nu dan kan men verwachten, dat spoedig de eieren gelegd worden, en is reeds het eerste ei gelegd, dan hoort men den doffer niet meer zoo vaak als tevoren.

De Lachduif legt twee witte eieren, iets kleiner dan die van onze huisduiven, welke door beide ouders in 15 à 16 dagen worden uitgebroed. Nog geen volle maand oud, wagen de jongen zich reeds buiten het nest, zoo nu en dan probeeren zij met de ouden mee te pikken. Na circa 1¹/₂ maand begint de zwarte halsring zich te vertoonen en op een leeftijd van ongeveer vier maanden beginnen zij te koeren. Zijn zij 7 à 8 maanden oud, dan kan men ze voor de voortteling gebruiken.

Men doet echter goed, nooit twee vogels uit hetzelfde nest te laten paren, wil men de vruchtbaarheid behouden. Evenmin is het aan te raden de vogels veel achter elkander te laten broeden.

Als voedsel geve men roode rijst, gemengd met witte, zoo nu en dan een weinig salade of versch in stukjes gesneden gras en als er jongen zijn kan men door het voer

een weinig katjang idjo mengen. Mijn Lachduiven, die ik indertijd met nog andere vogels in een volière hield, aten ook van de papaja en het in melk geweekte brood, dat feitelijk bestemd was voor de koetilangs.

Voorts moet de bodem van de kooi ruim voorzien zijn van droog zand; stukjes roode baksteen en puin van oude muren zijn ook niet onwelkom. Versch drinkwater moet steeds aanwezig zijn.

Het komt dikwijls voor, dat gewone Lachduiven witte jongen voortbrengen. Deze albino's zijn spierwit en hebben roode oogen met denzelfden roodbruinen ring er om heen als bij de gewone exemplaren. De snavel is wit. Men treft onder deze albino's ook vormen aan, die den zwarten halsring hebben behouden. Evenwel ziet men bij de spierwitte een zeer lichtbruine weerschijn op de plaats, waar feitelijk de zwarte ring moest zijn, eveneens op de middelste staartpenne, die bij de gewone zwart zijn; dit laatste ook bij de witte met zwarten ring. De jongen van de witte zijn ook wit.

BREHM zegt o. a. het volgende van de Lachduif.

„Met uitzondering van de Rotsduif en den Tortel, wordt geen ander lid der orde veelvuldiger getemd, dan de aan deze nauw verwante Lachduif (*Turtur risoria*) die bij ons gewoonlijk Tortelduif wordt genoemd. Zij is isabelgeel, op den rug donkerder, op den kop, de keel en den buik lichter van kleur; de slagpenne zijn zwartachtig; de nekband is zwart, het oog lichtrood ¹⁾ de snavel zwart, de pooten steenrood. Totale lengte 31, vleugellengte 17, staartlengte 13 cM.

Het vaderland van de Lachduif is Noord-oost-Afrika en Indië. Zij bewoont bij voorkeur dorre woestijnachtige steppen, begint reeds in Nubië veelvuldig te worden en verder zuidwaarts meer en meer; in Centraal-Afrika is deze soort sterker vertegenwoordigd dan eenige andere van de orde. Bij een rit door de Sahara aan den Zuidwestelijken oever der Roode Zee of door een andere steppe van het binnenland, onverschillig welke, hoort men het gelach en gekir van deze duiven bijna uit iederen struik. In bepaalde tijden van het jaar, tegen het begin van het droge seizoen, verzamelen zij zich in sommige bosschen tot reusachtige zwermen. Soms ziet men vele minuten achtereen dichte drommen van deze vogels voorbijtrekken, die, wanneer zij neerstrijken, een terrein van verscheidene vierkante kilometers bedekken.

De stem van de Lachduif gelijkt op het gekir van den Tortel, maar gaat geregeld gepaard met geluiden, die men met lachen heeft vergeleken, omdat zij als „hi hi hi hi” klinken. Dat deze vergelijking, evenals iedere andere, mank gaat, behoeft niet eens uitdrukkelijk verzekerd te worden: aan de genoemde geluiden ontbreekt de heldere open klank van het lachen; zij klinken dof, hol en volstrekt niet vroolijk, hoewel niet onaangenaam.

Als men zich veel met deze vogels bemoeit, worden zij zeer tam; gemakkelijk kan men ze er aan gewennen naar eigen verkiezing uit en in hun hok te vliegen. In den fraaien tuin van het lustslot bij Triëst vindt men een aantal van deze dieren, die hier even vrij leven als onze veldduiven. Bij goede verzorging kan men ze zelfs in een enge kooi wel 15 of 20 jaar in het leven houden”.

Dikwijls laat men de Lachduiven paren met Tekoekoers en Deroeks, ook wel met onze gewone veldduiven. Men verkrijgt van deze kruising aardige bastaardjes, waarop ik in een volgende causerie zal terugkomen.

Augustus 1917.

FR. J. v. E.

¹⁾ Ik vind, dat de kleur van het oog meer op bruin gelijkt.